

**het Strijense
Knipscheer-orgel**

Bij de ingebruikneming op zaterdag 21 september 1996

**het Strijense
Knipscheer-orgel**

Bij de ingebruikneming op zaterdag 21 september 1996

Inhoud

2	Voorwoord
4	Het Strijense Knipscheer-orgel uit Amsterdam
4	De Eilandskerk in Amsterdam (1736-1950)
4	Het orgel van de Eilandskerk
4	De oorspronkelijke dispositie
7	Orgelmakerij Knipscheer
7	De eerste ingebruikneming van het Knipscheer-orgel
8	De organisten van de Eilandskerk
8	Onderhoud
11	Het Knipscheer-orgel in Strijen
11	Het Standaard/Spiering-orgel (1906-1941)
11	De vervanging in 1941
12	Het Knipscheer-orgel (1941-heden)
14	De ingebruikneming van 1942
14	De organisten in Strijen
14	Onderhoud
16	Orgelmakerij Gebr. Reil bv te Heerde
16	De eerste fase van de restauratie (1992)
18	De tweede fase van de restauratie (1996)
23	Het Strijense Knipscheer-orgel anno 1996
24	Overzicht van Technische gegevens
28	Bronvermelding

Samenstellers: Marcus van Driel en Jaap Ras

Omslagfoto's: Piet Roedoe

Voorwoord

Het Strijense Knipscheer-orgel wordt op zaterdag 21 september 1996 na een grondige restauratie in twee fasen officieel in gebruik genomen. De bij de restauratie betrokken orgeladviseurs hebben kerkelijke en gemeentelijke archieven geraadpleegd om tot een verantwoord restauratieplan te komen. En tijdens de restauratie heeft het orgel een aantal van zijn geheimen prijsgegeven.

Marcus van Driel, toegevoegd aan het Orgelkomitee, heeft zich verdiept in de geschiedenis van het orgel. Hij heeft de restauratie op de voet gevolgd. Bovendien is hij een paar jaar onze organist geweest. En zijn vader was destijds als organist betrokken bij de aanschaf van het orgel.

Marcus heeft tevens veel kennis van de techniek van kerkorgels.

Voor het Orgelkomitee is dat voldoende geweest om hem te vragen stof voor dit boekwerkje aan te dragen.

Bij het uitwerken daarvan gaan mijn gedachten vanzelf terug in de tijd.

Zo van "Hoe begon het allemaal ook al weer....?" en "Wat is er tussen de start en heden allemaal gebeurd....?".

Het begint aan het eind van de zeventiger jaren. Het Knipscheer-orgel in Strijen verkeert dan in een abominabele staat.

Het is dan ook hoog tijd dat er iets gebeurt.

Maar in die tijd is het niet vanzelfsprekend dat de Gereformeerde kerk haar Knipscheer-orgel wil behouden. Dat blijkt wel uit de in 1980 gehouden enquête onder de gemeenteleden.

Gelukkig kiest men voor het behoud en restauratie van het instrument.

Dat is vlugger gezegd dan gedaan, want de orgelpot is leeg!

Zoals dat hoort installeert de Commissie van Beheer een Orgelkomitee.

De opdracht aan het komitee is: "Verzamel in korte tijd voldoende geld om een restauratie of een reparatie te bewerkstelligen".

Er worden allerlei acties ontwikkeld en uitgevoerd met de onmisbare hulp van veel vrijwilligers. Natuurlijk acties, die geld opleveren:

kerstkaarten, kerststukjes, bazars, bingoavonden, kwartet-spellen (waarschijnlijk het enige kwartet waar kerkorgels in voorkomen!), sponsorloop, seuteravonden, (kerst)orgelconcerten, helicoptervluchten, oud papier ophalen, herfstmarkt, etc. etc.

Het kost vele jaren om voldoende geld beschikbaar te krijgen.

Met de regelmaat van de klok toont het Orgelkomitee desgewenst aan dat het toch mogelijk is tot een reparatie cq restauratie te komen.

En uiteindelijk na ruim 15 jaar blijkt dat er voldoende geld beschikbaar is om de tweede fase van de restauratie aan te vangen. Bij de besluitvorming is rekening gehouden met toezeggingen van de burgerlijke gemeente.

Zij verdeelt immers in Strijen de door de overheid beschikbaar gestelde gelden voor onderhoud aan monumenten in de hele gemeente.

Interessant is te vermelden dat aan de taakstelling van het Orgelkomitee inmiddels "onderhoud van het orgel" is toegevoegd.

- 2 Vanaf het moment dat de eerste echte stap in de richting van een res-

tauratie wordt genomen wordt het komitee geconfronteerd met:

- de gulle gevers (de kerkelijke gemeente, de middenstand, de instellingen, de bedrijven, etc.) en hun milde gaven in geld en natura.
- de orgeladviseurs en hun ongelooflijke kennis van orgels en hun manier van wegwijs maken in "subsidieland".
- de overheden en hun hoeveelheid papier om in te vullen, telkens weer.....! Om aan subsidiegelden te komen.

Dat lijkt zo eenvoudig, want de restauratie van het orgel is door dezelfde instantie voor ruim f 280.000,- subsidiabel verklaard!

- de orgelbouwers en hun vakmanschap en betrokkenheid.
- de schilder en zijn kunde en snelheid.
- de gastgezinnen en hun bereidheid om orgelbouwers te onthalen op maaltijden en/of slaapgelegenheid.
- de vrijwilligers en hun bereidwilligheid om vanuit hun vakbekwaamheid klussen te klaren en daarmee kosten te besparen.

Een ieder, ook degene die hierboven mogelijk overgeslagen is, wordt bedankt voor zijn eigen specifieke bijdrage voor en/of aan de restauratie. Buiten de schrijver dezes zijn onderstaande personen vanwege hun lidmaatschap nauw betrokken geweest bij het wel en wee van de activiteiten van het Orgelkomitee:

Arie Barendregt
Hanny Bloemberg
Elly de Bruijn
Marcus van Driel
Anneke Geurs
Teun van Haren
Geerie Leusink

Aart den Ouden
Joke Quartel
Bas van Roon
Annelies van der Veer
Maaïke Visser
Gerhard Wubbema

Zij kunnen nu met volle tevredenheid terugkijken op het vele werk dat is verricht om het Strijense Knipscheer-orgel in volle (klank)kleur er weer te laten zijn!

Ook Marcus en ik hebben een groot gevoel van voldoening.

Wij hebben immers dit boekje kunnen en mogen samenstellen.

Daar hebben wij jaren naar uitgekeken!

Ik hoop, dat u bij het lezen en bekijken van dit boekje evenveel plezier heeft als wij bij het samenstellen hebben gehad.

Namens het Orgelkomitee
van de Gereformeerde kerk in Strijen,

Jaap Ras.

Het Strijense Knipscheer-orgel uit Amsterdam

De Eilandskerk in Amsterdam (1736-1950)

Het Bickerseiland ligt even buiten het oude centrum van Amsterdam, tussen de Jordaan en Het IJ.

Bij de stadsuitbreiding in de gouden eeuw bouwt men op het eiland woon- en pakhuizen temidden van bedrijven als teerstokerijen, viszouterijen en rokerijen. In 1659 wordt er ook een houten hulpkerk gebouwd, de Eylantsloots.

Deze preekschuur wordt op 9 december 1736 vervangen door een statige stenen kerk aan de Bickersgracht. De kerk heeft twintig ramen en twaalf koperen kronen. Het dak met de koepeltoren rust op

zestie stenen zuilen. De kerk heeft meer dan achthonderd zitplaatsen. De Eilandskerk wordt in 1938 gesloten omdat de kerk in een bouwvallige staat verkeert. Vooral het zware treinverkeer over de nabij gelegen spoorbaan naar Haarlem is daar de oorzaak van. De Eilandskerk is uiteindelijk in 1950 afgebroken.

Het orgel van de Eilandskerk

Het duurt tot in het midden van de negentiende eeuw voor de Eilandskerk wordt verrijkt met een orgel. De Amsterdamse orgelbouwer Hermanus Knipscheer II bouwt het orgel voor de som van f 6.000,-.

De kas, de onderbouw en de blaasbalgen worden voor f 2.625,- door P. Dorland (de timmerman van de kerk) gemaakt.

Het front is een ontwerp van P.J. Hamer, de architect van Hervormd Amsterdam. Kenmerkend zijn de brede opzet met een wat stijve indeling en de zware krul-ornamenten. De zijtorens zijn even hoog als de mid-dentoren. Het is daardoor een fronttype dat elders niet voorkomt in het werk van Knipscheer.

De frontpijpen worden gemaakt van "gebruineerd Engelsch Tin".

Namens de kerkelijke gemeente is G. Nijhoff toezichthouder op de bouw van het orgel.

Het Eilandskerkorgel behoort tot de grotere instrumenten die Hermanus Knipscheer II heeft gemaakt. Het grootste staat nog steeds in de Amsterdamse Noorderkerk.

De oorspronkelijke dispositie

Het contract en bestek voor de bouw van het orgel zijn niet aanwezig in het archief van de Eilandskerk. Wel bevat het notulenboek van de kerkmeesters gegevens over de registers van het orgel. In de dispositieverzameling van G.H. Broekhuysen (handschrift ca. 1850-1862) is het orgel

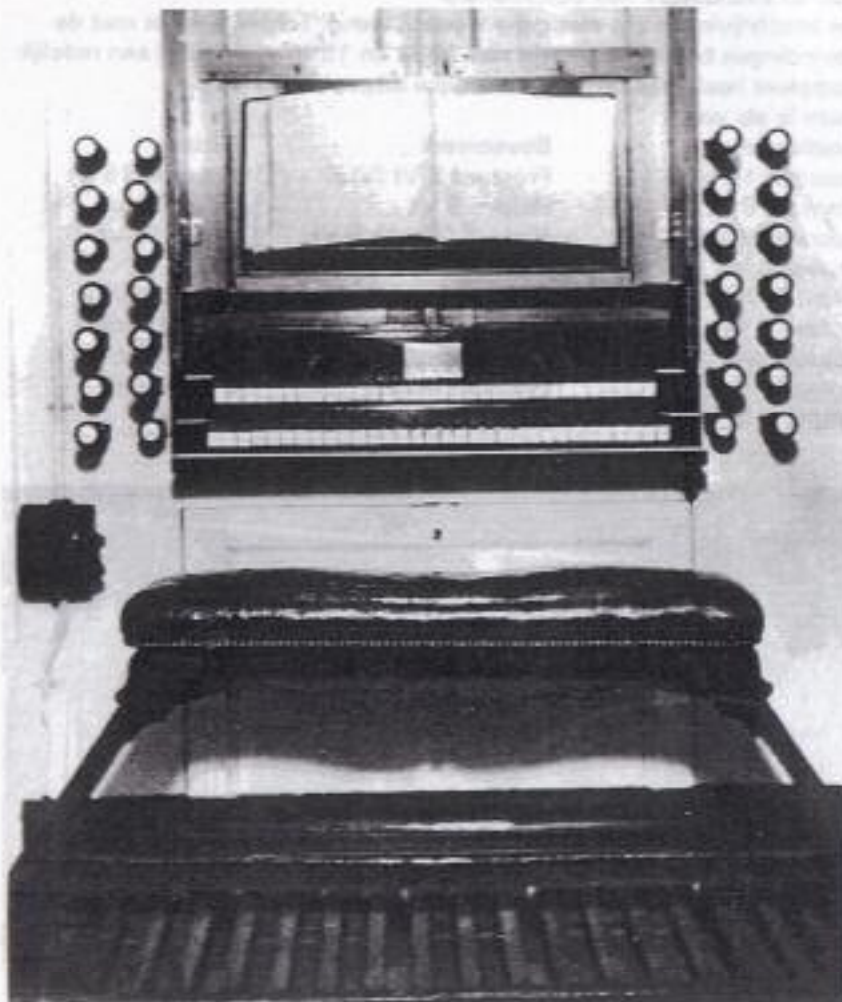
van de Eilandskerk ook beschreven.

De beschrijvingen zijn niet geheel oensluitend. Echter, samen met de bevindingen bij de restauratie van 1992 en 1996 vormen zij een redelijk compleet beeld van de oorspronkelijke dispositie.

Deze is als volgt:

Hoofdwerk	Bovenwerk	Pedaal
Bourdon 16 Vt	Prestant 8 Vt Disc.	Bourdon 16 Vt
Prestant 8 Vt	Holpyp 8 Vt	Octaaf 8 Vt
Roerfluit 8 Vt	Viola di Gamba 8 Vt	Fagot 16 Vt
Octaaf 4 Vt	Prestant 4 Vt	
Quint 3 Vt	Dwarsfluit 4 Vt	Koppel Klavier
Octaaf 2 Vt	Octaaf 2 Vt	Koppel Pedaal
Mixtuur 4-6 St B+D	Sexquialtra 2 St D	Tremulant
Cornet 6 St D	Dulciaan 8 Vt	3 Afsluiters
Trompet 8 Vt B+D		Ventiel

Het notulenboek vermeldt over het pijpwerk nog de volgende details:

- de Bourdon van het pedaal is geheel van eikenhout gemaakt. Dat geldt ook voor de baskanten van de Bourdon (hoofdwerk), Holpyp en Dwarsfluit;
- de stevels en koppen van de tongwerken Trompet, Dulciaan en Fagot zijn van mahoniehout en de bakkers van metaal. De kelen zijn van koper, met uitzondering van die van de Dulciaan; die zijn in de baskant van palmbomenhout gemaakt;
- de Prestant 8 Vt van het hoofdwerk in de discant is twee sterk;
- in plaats van de Sexquialtra wordt een Quintfluit 3 Vt genoemd.

Bij de restauratie van 1992 en 1996 is vastgesteld dat de laatste twee
6 gegevens niet juist kunnen zijn. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg

heeft bij die gelegenheid een inventarisatie van het pijpwerk uitgevoerd. Daarbij is gebleken dat de originele stokken en roosters van de Quint en de Octaaf 2 Vt van het Hoofdwerk in de discant voor dubbelkoren zijn ingericht. Maar aanwijzingen dat Knipscheer deze dubbelkoren daadwerkelijk heeft geplaatst ontbreken.

Op basis van diezelfde inventarisatie kan aangenomen worden dat de Mixtuur de volgende samenstelling heeft gehad:

C					2'		1 1/3'		1'	2/3'
c			2 2/3'		2'		1 1/3'	1 1/3'	1'	
c1		4'	2 2/3'	2 2/3'	2'	2'	1 1/3'			
c2	4'	4'	2 2/3'	2 2/3'	2'	2'				

Orgelmakerij Knipscheer

Drie generaties Knipscheer zijn bijna de hele negentiende eeuw in Amsterdam actief in de orgelbouw.

De stichter is Hermanus Knipscheer I (1772-1833).

Het bedrijf komt tot grote bloei onder leiding van zijn zoon Hermanus Knipscheer II (1802-1874).

Hij bouwt ruim dertig nieuwe orgels, met name in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland. Hij heeft ook tal van orgels in onderhoud, waaronder de grote orgels van Amsterdam en Haarlem. Bovendien is hij bekend als maker van huispijporgels.

De derde generatie Knipscheer legt zich meer en meer toe op de handel in orgels en piano's. Meesterknecht A.M.T. van Ingen zet na het overlijden van Hermanus II de orgelmakerij voort.

De eerste ingebruikneming van het Knipscheer-orgel

Het orgel van de Eilandskerk wordt op zondag 15 december 1844 om half tien tijdens een bijzondere dienst in gebruik genomen.

Dat dit als een belangrijke gebeurtenis werd ervaren blijkt uit het notulenboek van de kerkmeesters. Er wordt namelijk uitgebreid verslag van de ingebruikneming gedaan.

Vanwege de toeloop gaan de kerkdeuren al om 08.00 uur open en de kerk is om 09.00 uur al goed bezet en vol damp door het vochtige weer.

De orgelbouwer is volgens het verslag "zeer ontmoedigd en terneergeslagen, daar deze vreeze koesterde dat zijn werk onder deze omstandigheid wel eens niet voldoen kon. De Commissie tot daarstelling be-moedigde hem zoo veel mogelijk was, en het is ook gebleken, dat zijne vrees nutteloos is geweest, daar het Orgel bij uitnemendheid voldaan heeft".

Het orgel is in gebruik genomen met een leerrede van Ds. H.J. Spijker over Efeze 5:19 en 20:

"..., Sprekende onder malkanderen met psalmen, ende lofsangen, ende geestelicke liedekens: singende, en psalmende den Heere in uw herte! Danckende alle tijt over alle dingen Godt ende den Vader, 7

in den name onzen Heeren Jesu Christi..."

Als eerste psalm is gezongen Psalm 95:1

Komt, laat ons samen Isrels HEER,
Den rotssteen van ons heil, met eer,
Met godgewijden zang ontmoeten!
Laat ons zijn gunstrijk aangezicht,
Met een verheven lofgedicht,
En blijde psalmen, juichend groeten.

De melodie van deze psalm is weergegeven op de bekroning van de middentoren van het orgel: een opengeslagen psalmboek met daarboven oude muziekinstrumenten.

Uit het volgende blijkt dat men ook in de vorige eeuw kon improviseren: De organist van de Oude Kerk, Ten Broeke, zou bij de ingebruikneming op het orgel spelen. Echter, enkele uren voor de aanvang van de dienst kwam het bericht dat de moeder van Ten Broeke die nacht was overleden. Daardoor kon hij onmogelijk aanwezig zijn. Eerdergenoemde heer Nijhoff nam, samen met de voor de Eilandskerk benoemde organist Van Bommel de moeilijke taak op zich om tijdens de drukbezochte dienst het orgel te bespelen. Men vermeldt dat "in weerwil van deze omstandigheid het orgel allezints in Toon en Geluid uitmuntend heeft voldaan".

De organisten van de Eilandskerk

De eerste organist van het Knipscheer-orgel is dus Cornelis Valentijn van Bommel. Hij ontvangt een jaartractement van f 350,-. In 1857 wordt hij opgevolgd door de bekende en blinde organist Eelke Mobach, die later organist zal zijn van de Oude Kerk in Amsterdam.

Opvolgers van hem, Sonbeeck en Duyf, waren ook blind.

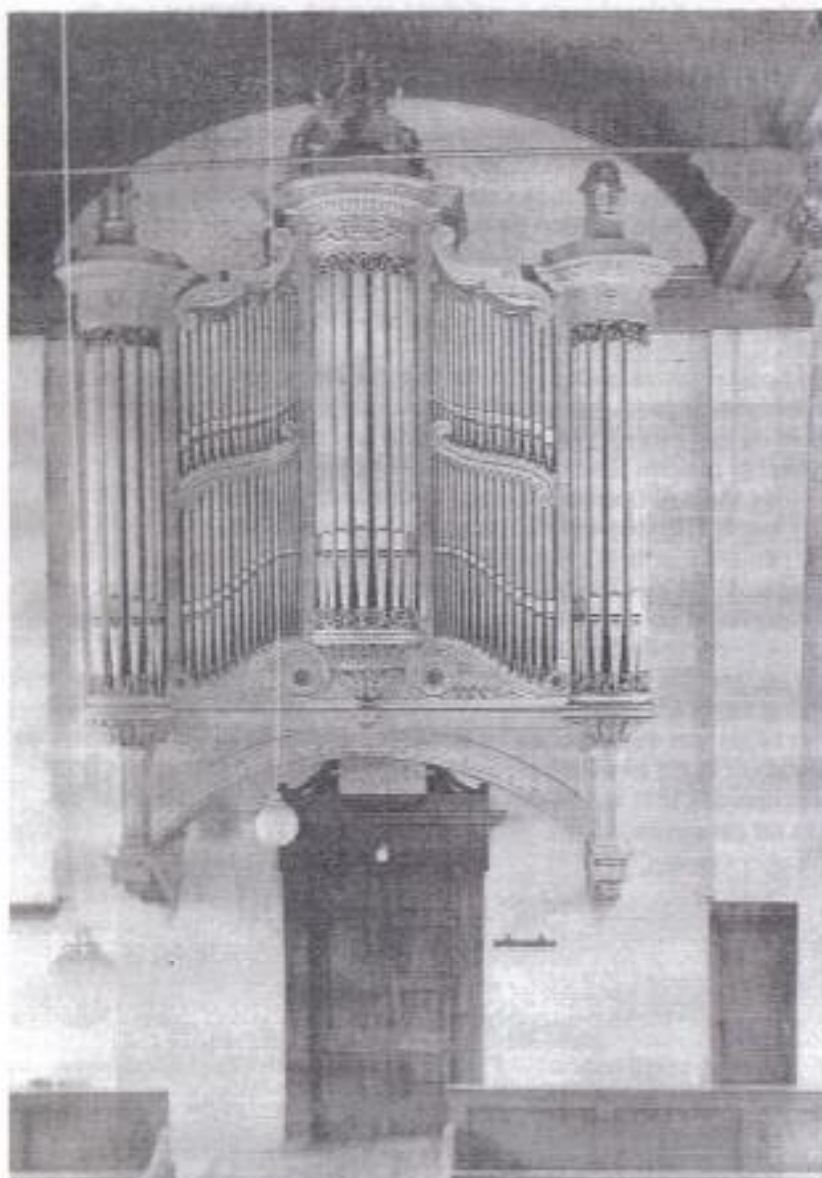
De laatste organist van de Eilandskerk, Willem Hülsmann, heeft tot de sluiting van de kerk het orgel bespeeld.

Onderhoud

Tot 1852 blijft het orgel bij Knipscheer in onderhoud. In dat jaar krijgt de orgelbouwer een gevoelige klap te verwerken. Door toedoen van de in 1848 aangestelde toezichthouder op de orgels van de Ned. Herv. Gemeente te Amsterdam, Jan Brachthuyzer, verliest Knipscheer het onderhoud van de Nieuwe-, Ooster-, Wester-, Noorder- en Eilandskerk ten gunste van zijn grote concurrent, de firma Flaes en Brünjes. Deze Amsterdamse orgelmakersfirma, opgericht in 1842, wordt geleid door de Bätz-leerlingen Pieter Flaes (1812-1889) en de uit Duitsland afkomstige Georg Diederich Brünjes (1809-1872).

Brachthuyzer onderbouwt het ontslag van Knipscheer met vernietigende kritiek op diens werk. Over het Eilandskerkorgel schrijft hij het volgende: "Vooral het orgel in de Eilandskerk laat veel te wensen over. Reeds korten tijd nadat het gemaakt was begonnen de frontpijpen in elkaar te zakken, zoodat zij geheel vernieuwd moesten worden (.....). Het pijpwerk

8 is dan ook zoo slecht dat sommige geheel, andere half vernieuwd moe-

ten worden en er geen register is waaraan niet veel te doen valt. Ook moeten de koppelingen vernieuwd en het geheele werk schoongemaakt worden. Maar dat is nog niet alles. Het orgel heeft bovendien het grootste gebrek dat een orgel hebben kan, namelijk dat de organist, terwijl hij in functie is, in een kamertje buiten de kerk moet zitten.*

Tegenover de kritiek van Brachthuyzen staan uit dezelfde tijd lovende woorden over Knipscheer's kundigheid en werk, ondermeer van de organist van de Bavokerk in Haarlem, J.P. Schumann, en van Joh.G. Bastiaans, destijds organist van de Zuiderkerk in Amsterdam.

Wat er ook van zij: Flaes krijgt het orgel in onderhoud en voert daaraan in 1855, 1857 en 1874 werkzaamheden uit. Daarbij worden ondermeer de grootste frontpijpen vernieuwd. Welke veranderingen verder zijn doorgevoerd blijkt niet uit de spaarzame archieven. (Deze zullen na bestudering van de windladen en het pijpwerk bij de afgelopen restauratie van 1992 en 1996 duidelijk worden.)

In de tussenliggende periode is het orgel onderhouden en gerepareerd door Steenkuijl (1889), G. Spit (1909) en J.C. Sanders (1912, 1926 en 1935).

In de Amsterdamse periode zijn de tinnen frontpijpen ook nog met aluminium-bronsverf behandeld, waarschijnlijk om de kleurverschillen tussen de oude en nieuwe pijpen weg te werken.

In dezelfde periode zijn bovendien drie registers gewijzigd:

- de Viola di Gamba is vervangen door de Salicionaal;
- het 3 1/5 koor van de Cornet is verwijderd;
- de Mixtuur is in zijn geheel teruggebracht tot 4 sterk.

Omdat in 1938 de Eilandskerk wordt gesloten is in datzelfde jaar het orgel geplaatst op de Cultuurmonumentenlijst, die samengesteld werd door de Nederlandsche Klokken- en Orgelraad.

Dit is gedaan om het Knipscheerorgel vanwege de toenmalige oorlogsdreiging tegen metaalsmelting te vrijwaren.

In het begin van de Tweede Wereldoorlog richtten de Duitse bezetters de Eilandskerk in als gaarkeuken. Door tussenkomst van genoemde Raad wordt dan ook met spoed een nieuwe bestemming voor het orgel gezocht en gevonden....!

Het Knipscheer-orgel in Strijen

Het Standaard/Spiering-orgel (1906-1941)

De Gereformeerde Kerk aan het Spui is gebouwd in 1892.

Een orgel komt er pas enige jaren later. Tot die tijd wordt de gemeentezang begeleid op een harmonium, al dan niet met behulp van een voorzanger.

In 1906 bouwt de firma Standaard het eerste orgel in deze kerk. Het instrument heeft zeven stemmen, één klavier en een aangehangen pedaal.

In 1922 vervangt de firma Spiering te Dordrecht de sleeplade door een pneumatische windlade met nieuwe speeltafel.

Een orgeltrapper zorgt voor de winddruk totdat in 1933 een elektrische windvoorziening wordt aangebracht door de firma Dekker te Goes.

Het orgel oogt goed, maar de constructie en de gebruikte materialen zijn -zoals bij veel orgels uit die tijd- van bedenkelijke kwaliteit.

De dispositie van dit Standaard/Spiering orgel is als volgt:

Bourdon 16'
Prestant 8'
Holpijp 8'
Gamba 8'
Octaaf 4'
Octaaf 2'
Cornet III discant
Super octaafkoppel

aantal pijpen: 414

De vervanging in 1941

Na jaren van storingen en reparaties wordt in juni 1941 op voorstel van de toenmalige orgelcommissie, door de kerkeraad besloten een ander orgel aan te schaffen. Er wordt advies ingewonnen bij de Orgelbouwcommissie van de Gereformeerde Organisten Vereniging (GOV).

Het is oorlogstijd en daardoor is er een enorme schaarste aan goede materialen. Nieuwbouw is dus erg kostbaar en gaat de draagkracht van de gemeente te boven. Daarom stellen de orgelbouwkundige adviseurs van de GOV, mr A. Bouman en J.M. Vetter, voor om een goed bestaand orgel te kopen.

Zij beschrijven in hun advies van 26 augustus 1941 twee orgels. Deze orgels zijn te koop omdat de kerkgebouwen, waarin zij zich bevinden, buiten gebruik zijn gesteld. Beide instrumenten kunnen na herstel ruimschoots voldoen in de Gereformeerde kerk van Strijen. Het gaat om:

1. het orgel in de Eilandskerk in Amsterdam.....!
De koopprijs is ongeveer f 1.250,-; de kosten voor overplaatsing en herstel worden geschat op een even groot bedrag.
2. het orgel van het St. Aloysiusgesticht, ook in Amsterdam.
Dit orgel is omstreeks 1750 gebouwd, heeft 12 stemmen en 2 transmissies.
De koopprijs is f 750,- en voor overplaatsing en herstel moet gerekend worden op een bedrag van ongeveer f 1.500,-.

Volgens de adviseurs kan het Standaard/Spierung-orgel in Strijen nog f 500,- opbrengen.

Op 4 september 1941 gaan de voorzitter van de orgelcommissie, P. van de Nadort, en de organisten C.B. van Driel en P.C. Hoogvliet naar Amsterdam om zich verder te oriënteren. Hun voorkeur gaat al snel uit naar het orgel van de Eilandskerk.

Vier dagen later wordt tijdens een gemeentevergadering op hun voorstel tot aankoop van het Knipscheer-orgel besloten!

Het Knipscheer-orgel (1941-heden)

De tijdens de overplaatsing van het orgel uit te voeren werkzaamheden zijn:

- wegnemen van doorspraak en lekkage in windladen en deels invoeren van de tractuur;
- vernieuwen van het voetklavier, waarbij de omvang wordt uitgebreid van d' tot f' (toegevoegde tonen klinken alleen bij koppeling aan het manuaal);
- vervangen van de bestaande windvoorziening met 4 spaanbalgen door een grote magazijnbalg en 2 reguleurs;
- vernieuwen van de Tremulant;
- plaatsen van de Octaaf 2 Vt van het bovenwerk op een kantsleep en toevoegen van een Vox Celeste op de vrijgekomen plaats (als registerknop moet die van de Afsluiter B.K.L. gebruikt worden);
- aanpassen van de intonatie aan de kerkruijme (ondermeer het zachter maken van de registers Quint, Cornet en Salicionaal).

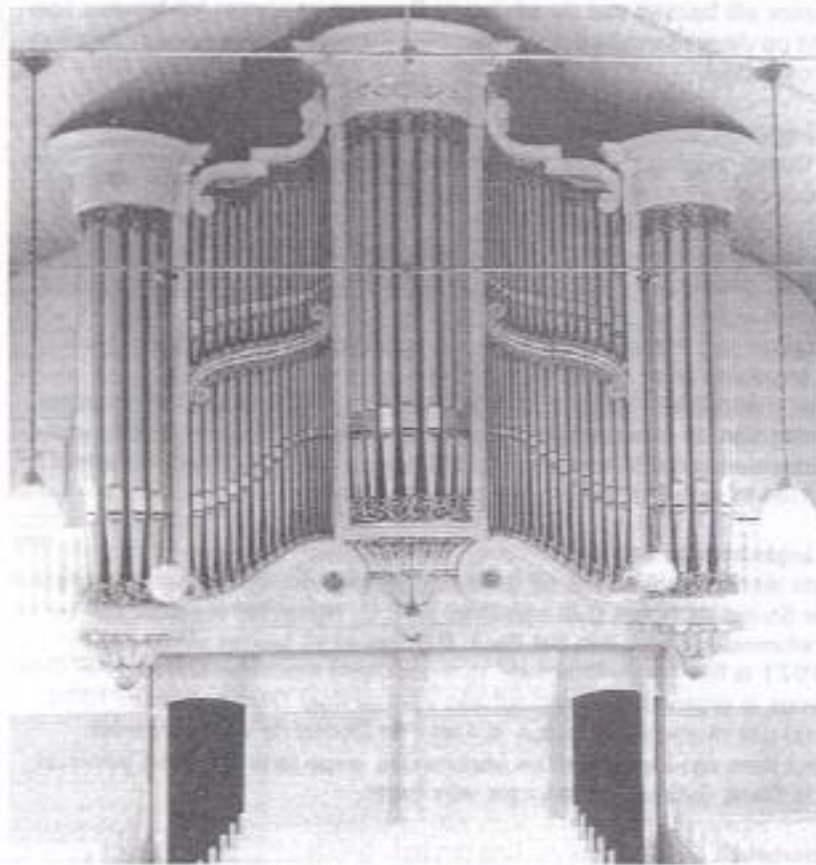
Zes orgelbouwers schrijven in en de jonge firma Ernst Leeftang uit Middelharnis krijgt de opdracht. Op 6 november 1941 wordt het contract getekend. Ondertussen zijn in de Eilandskerk de demontage-werkzaamheden al begonnen.

Vervolgens wordt orgel per schip naar Strijen getransporteerd.

De onderdelen van het orgel arriveren op 27 november 1941 in de haven van Strijen. Ze worden aan het Jaagpad in

12 de timmermanswerkplaats van C. Kamp

opgeslagen.

Leefflang begint 2 weken later met behulp van timmerman Kamp aan de opbouw van de orgelkas.

Het orgel uit de grote stadskerk wordt "een kapje kleiner gemaakt" en precies passend opgesteld in de veel kleinere kerk aan het Spui.

Het front wordt ingekort en delen van de versiering bovenop de zijtoren worden aan de onderzijde bevestigd. Er is echter voor de bekroning van de middentoren geen plaats.

De achterwand van de kas werd in de Eilandskerk voor het grootste deel gevormd door een kerkmuur. In Strijen kon dat niet. Daarom wordt de wand gemaakt van vrijkomend hout en aangevuld met board....., er was immers gebrek aan nieuw hout!

Men moet onder moeilijke omstandigheden werken. De strenge winter van 1941-1942 zorgt voor veel koude. Bovendien geldt de verduisteringsorder. Daarom zijn er zware zwarte schotten voor de kerkramen geplaatst.

En voor elk bezoek van de adviseurs Bouman en Vetter (zij houden toezicht op de wederopbouw van het orgel) moeten "Ausweisen" worden aangevraagd.

De ingebruikneming van 1942

Op Goede Vrijdag, 3 april 1942 kan het Knipscheer-orgel voor het eerst tijdens de kerkdienst bespeeld worden.

Ook nu is het aanvangslied Psalm 95.

Tijdens de daaropvolgende Paaszangdienst zingt het Strijense koor "Excelsior" ondermeer Psalm 103 van Eelke Mobach, de vroegere organist van het orgel.

Nadat de nog resterende doorspraak is verholpen keuren de adviseurs het orgel pas goed op 27 april 1942.

In het maandblad Organist en Eredienst van juli 1942 doet A. Bouman verslag van de overplaatsing. Daarin constateert hij dat er weinig gereformeerde kerken in ons land zijn die een zo groot en fraai instrument bezitten in verhouding tot het aantal zitplaatsen.

De organisten in Strijen

Zoals eerder vermeld zijn bij de overplaatsing van het Knipscheer-orgel naar Strijen de heren C.B. van Driel en P.C. Hoogvliet organist van de Gereformeerde kerk aan het Spui. Dat waren zij beiden sinds 1928.

In 1971 is het "organistschap" overgedragen aan zoon Marcus van Driel.

Marcus is organist geweest tot zijn vertrek naar Dordrecht eind 1974.

Vanaf dat moment tot heden is Aart den Ouden de vaste organist.

Naast hem zijn Bert Priem en Michiel Ras enige jaren organist geweest.

Nu is Rienk Sybrandy zijn vaste vervanger.

Onderhoud

In 1944, twee jaar na de opbouw in Strijen, is het orgel weer tot zwijgen gedoemd. Dat komt omdat de bevolking van het dorp is geëvacueerd vanwege de oorlogsomstandigheden.

In die tijd zijn er wel enkele granaatscherven in de kerk terecht gekomen. Maar het orgel heeft gelukkig geen echte schade opgelopen.

En dan komt de watersnoodramp van 1953.... Het water staat ongeveer 5 weken in de kerk en bereikt een hoogte van 1,85 meter! Dat is minder één meter onder het orgel.

Na de ramp functioneert het orgel wonderlijk genoeg nog wel! Later blijkt dat het orgel toch ernstig te lijden heeft gehad van de zilte dampen.

Windkanalen, windladen en houten pijpen lekken en messing onderdelen van mechaniek en tongwerken zijn geoxideerd.

In 1956 herstelt de inmiddels in Apeldoorn gevestigde firma Leefflang de schade. Daarbij worden de windladen opnieuw belederd en de messing trekdraden en winkelhaken vernieuwd.

Het Rampenfonds draagt voor een belangrijk deel bij in de kosten.

14 In de jaren daarna vinden alleen de gebruikelijke onderhouds- en stem-

beurten plaats.

Eind zeventiger jaren steken oude gebreken (zoals door- en bijspraak) de kop weer op.

Zodra de windmachine wordt ingeschakeld lijkt het alsof er een geweldige wind opsteekt. Dat komt vooral door de lekkages van de windladen. Het verhaal gaat dat in die tijd de organist veel macht had. Men vond dat hij, met het eenvoudigweg inschakelen van de motor, de dominee kon aangeven dat de preek lang genoeg geduurd had. Ook waren er kerkgangers die beweerden dat zij kaalhoofdig waren geworden van de telkens opstekende wind in het kerkgebouw.

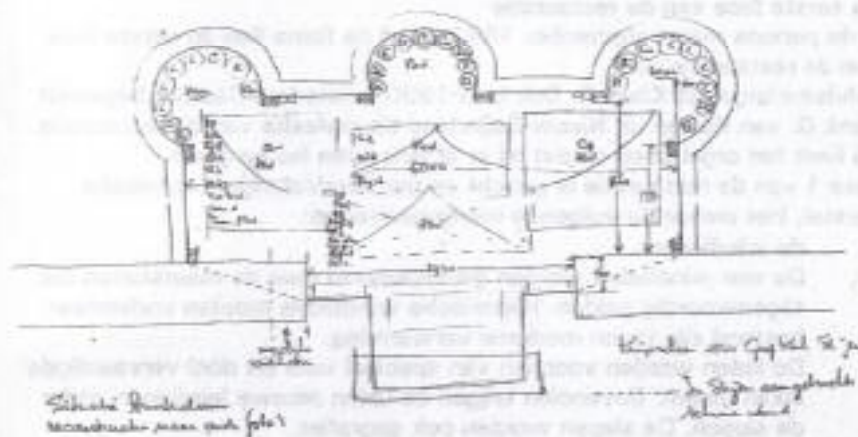
Hoe dan ook: meer en meer wordt duidelijk dat een algehele restauratie uiterst noodzakelijk is.

Eind 1980 wordt via een schriftelijke enquête aan de gemeenteleden gevraagd wat te doen met het Knipscheer-orgel. Men kan kiezen uit vier mogelijkheden:

1. niets doen en alles op z'n beloop laten;
2. het orgel te zijner tijd restaureren;
3. het orgel verkopen en een nieuw, maar veel kleiner orgel er voor terug kopen;
4. het orgel verkopen en een bestaand, maar veel kleiner orgel er voor terug kopen.

Gelukkig koos de meerderheid van de gemeente voor de tweede mogelijkheid. De Commissie van Beheer stelt in 1981 een Orgelcomitee aan met als opdracht: dien als "motor" voor het ontwikkelen van allerlei acties om in korte tijd veel geld te verzamelen om een restauratie van het kerkorgel te bewerkstelligen.

In 1989 wordt Klaas R. Bolt uit Haarlem als orgeladviseur aangetrokken. Hij maakt een rapport over de toestand van het orgel en stelt een voorstel voor restauratie op. In verband met de financiële mogelijkheden gaat hij uit van een fasegewijze aanpak.

De Rijksdienst voor Monumentenzorg verklaart op basis van dit rapport de restauratie voor een bedrag van f 281.210,- subsidiabel. Echter de jaarlijks aan de burgerlijke gemeente Strijen voor restauratiedoeleinden beschikbaar gestelde gelden zijn verre van toereikend om de subsidie daadwerkelijk te kunnen geven. Bovendien is het Knipscheer-orgel niet het enige monument in Strijen. Daarom zal de restauratie in eerste instantie vooral uit eigen middelen moeten worden bekostigd. In overleg met de adviseur worden drie gerenomeerde orgelbouwers in Nederland geselecteerd en verzocht een offerte op te stellen. De uiteindelijke keuze valt op Orgelmakerij Gebr. Reil bv te Heerde. Deze krijgt de opdracht tot het uitvoeren van fase 1 van de restauratie.

Orgelmakerij Gebr. Reil bv te Heerde

De uit München afkomstige Johann Reil heeft bij verschillende orgelbouwers in Duitsland en Nederland het vak van orgelbouwer geleerd.

Daarna begint hij in 1934 een eigen orgelmakerij in Rotterdam.

Vervolgens vestigt hij zich in 1937 in Heerde.

Na het plotseling overlijden van Johann in 1960 zetten de zoons Han en Albert het bedrijf voort. Zij zijn op dat moment resp. 20 en 17 jaar oud.

In de jaren zeventig maakt het bedrijf zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht een belangrijke ontwikkeling door. Het werk kenmerkt zich door een sterke oriëntatie op historische orgels, met als belangrijk uitgangspunt dat een orgel met alle onderdelen tot in detail één organisch geheel moet vormen. Alle onderdelen worden om die reden in de eigen werkplaats gemaakt.

Bij Reil werken op dit moment ongeveer 25 mensen aan de bouw en het onderhoud van kerkorgels en huiskorgels, zowel in Nederland als ver daarbuiten.

De orgelmakerij heeft bovendien veel restauraties van historisch belangrijke orgels op haar naam staan.

De eerste fase van de restauratie

In de periode maart-september 1992 voert de firma Reil de eerste fase van de restauratie uit.

Adviseur/organist Klaas R. Bolt is in 1990 overleden. Daarom begeleidt Henk G. van Putten uit Nieuw-Beljeerland dit gedeelte van de restauratie. Hij kent het orgel goed omdat hij er al vele jaren les op geeft.

Fase 1 van de restauratie is gericht op het noodzakelijke technische herstel. Het omvat de volgende werkzaamheden:

- de windladen.

De vier windladen worden gerestaureerd naar de maatstaven die tegenwoordig gelden. Historische windladen moeten ondermeer bestand zijn tegen moderne verwarming.

De laden worden voorzien van speciaal voor dit doel vervaardigde eiken platen. Bovendien krijgen de laden nieuwe leerbanen onder de slepen. De slepen worden ook gefraaiet.

De ventielen worden van nieuw leer voorzien en de geleide-stiften worden aan de zijkant hersteld.

de mechanieken

De tractuur wordt op een aantal punten zodanig verbeterd dat een prettiger speelaard ontstaat.

De abstracten van de klaviatuur naar het wellenbord worden van nieuwe draden voorzien. Er worden nieuwe winkelbalken aangebracht. De winkels bij de abstractaansluitingen worden omgenaaid. Alle fabrieksmatige verbindingen worden vernieuwd in de stijl van Knipscheer.

het pijpwerk

Alle 99 houten pijpen worden nagezien op lekkage en waar nodig verlijmd.

De doorgezakte pijpen van de Fagot en de Salicionaal worden opgevormd en bij herplaatsing voorzien van nieuwe hangers en steunen.

de orgelkas

De delen board aan de achterkant en het dak van de kas worden vervangen door grenenhout.

Voorts worden de ajour bewerkte zijkanten aan de binnenzijde afgetimmerd met grenen delen. Hiermee wordt een betere menging en uitstraling van de klank van het orgel bereikt.

Het is de "eigen" vakman van de kerk, koster Arie Barendregt, die deze werkzaamheden verricht.

Bij de restauratie van de windladen blijkt dat de Cornet en de Mixtuur oorspronkelijk meer koren hadden (resp. 6 en 4-6 sterk). En de stokken en roosters van de Quint en de Octaaf 2 Vt van het hoofdwerk zijn ingericht voor dubbelkoren in de discant (zie "de oorspronkelijke dispositie")! Zeer verrassend is het aantreffen van een papiertje in de ventielkast van één van de hoofdwerkkladen. Op het papiertje staat de tekst:
"1874. Gerepareerd door P: Flaes Orgelmaker te Amsterdam".
Alle betrokkenen bij deze restauratie waren daarvan niet op de hoogte....

In september is het orgel weer gereed. Het kan worden bespeeld tijdens het feest rond het honderdjarig bestaan van het kerkgebouw. De officiële ingebruikneming vindt plaats op 24 oktober 1992. Daarbij laat Henk G. van Putten het orgel met alle verbeteringen horen door middel van een concert.

De tweede fase van de restauratie (1996)

Na het gereedkomen van de eerste fase van de restauratie zijn van diverse zijden giften en (voorschotten op) subsidiebedragen ontvangen. Ondermeer van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Strijen. Daardoor zijn medio 1994 de financiële vooruitzichten zodanig dat het Orgelkomitee de stap durft te zetten de tweede fase van de restauratie te gaan voorbereiden.

Vanwege zijn kennis van en betrokkenheid bij het orgel wordt Marcus van Driel uit Dordrecht toegevoegd aan het Orgelkomitee. Hij en zijn vader zijn beiden organist in de Gereformeerde kerk in Strijen geweest en zijn in de "slechte" periode van het orgel veel bij onderhoudswerkzaamheden aanwezig geweest. Bovendien heeft hij zich verdiept in de historie van het Strijense Knipscheer-orgel en is ook nauw betrokken geweest bij de eerste fase van de restauratie.

In de tweede fase moet de restauratie begeleid worden door een door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg erkende adviseur. Deze wordt eind 1994 aangetrokken in de persoon van Aart Bergwerff uit Pernis. Hij is orgel-docent aan het Rotterdams Conservatorium en organist van de Evangelisch-Lutherse kerk in 's-Gravenhage.

In die tijd is hij betrokken bij de restauratie van drie Knipscheer-orgels. De afrondende fase betreft de restauratie van het orgelfront, de klaviatuur en het volledige pijpwerk.

Ook nu worden de werkzaamheden uitgevoerd door Orgelmakerij Reil. Ze vinden plaats in de periode januari tot augustus 1996 met intensieve begeleiding van de adviseur en onder toezicht van een orgeldeskundige van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Rudi van Straten.

de frontpijpen

De tinnen frontpijpen zijn ontdaan van de aluminium-bronsverf.

Op de Knipscheer-pijpen in de tussenvelden blijkt een zeer harde oxydelaag aanwezig te zijn die niet verwijderd kan worden.

Om die reden worden deze pijpen voorzien van tinfoelie.

De Flaes-pijpen in de torens zijn van vrijwel puur Engels tin. Na verwijderen van de verflaag komen zij in goede staat te voorschijn. Alleen zijn hier en daar vlekken zichtbaar van schuurwerk in het verleden. Waarschijnlijk is dat gedaan om aanslag als gevolg van uitwerpselen van vogels of vleermuizen te verwijderen. Door heel licht polijsten zijn deze oneffenheden zo goed als mogelijk is weg-gewerkt. De tijd zal de rest moeten doen.

De labia van de frontpijpen zijn opnieuw van bladgoud voorzien.

de orgelkas

De kas is in de oorspronkelijke kleuren geschilderd.

De heer H.H.J. Kurvers van Monumentenzorg heeft hiertoe een kleurenonderzoek uitgevoerd. Hij omschrijft de oorspronkelijke kleuren als "een donkere ivoorkleur, omberachtig-grijsig in verschillende toonwaarden. Er is duidelijk sprake van systematisch gebruik van lichtere en donkere varianten van in wezen dezelfde basiskleur".

Aan de hand van deze gegevens is het schilderwerk verricht.

Vermeldenswaardig is dat tegelijkertijd ook de kleuren in het kerkgebouw hieraan zijn aangepast.

Al het schilderwerk, zowel van de orgelkas als het interieur van de kerk, is uitgevoerd door schilder Adri van der Burg uit Puffershoek.

Hij heeft ook de versieringen aan de kas gereinigd en bijgewerkt.

de klaviatuur

Het 150 jaar oude en deels uitgesleten ivoren toetsbeleg van de handklavieren is bijgewerkt en waar nodig aangevuld met oud ivoor. Het voetklavier van Leefflang wordt vervangen door een nieuw van eikenhout. Het oude was gemaakt naar de maatstaven uit 1942. Het nieuwe pedaal is gemaakt naar de maten van het originele van het Knipscheer-orgel in Nijbroek.

De omvang is nu weer C-d1.

De bestaande koppelmechaniek van het pedaal is gerestaureerd en verbeterd. Ter vergroting van de registratiemogelijkheden is een koppel pedaal-bovenwerk toegevoegd. Dit komt bij zachter spel heel goed van pas.

De ebbenhouten registerknoppen zijn voorzien van nieuw gebakken porceleinen naamplaatjes. Een groot deel van de oude plaatjes was niet goed meer te lezen.

De registernamen en het lettertype zijn nauwkeurig overgenomen van de oude plaatjes.

het pijpwerk

Uit eerdere onderzoeken (ondermeer van Bolt - 1989) is al duidelijk geworden dat het pijpwerk in de loop der tijd gewijzigd is.

Er zijn namelijk expressions/stemkrullen aangebracht en kleinere pijpen zijn ingekort.

Om een compleet beeld te krijgen van de wijzigingen wordt een uitvoerige inventarisatie gedaan door Rudi van Straten. Hij doet dit in nauwe samenwerking met Aart Bergwarff en Han Reil.

De uitkomsten dienen ter onderbouwing van de wijze waarop het pijpwerk wordt gerestaureerd.

De conclusies uit de inventarisatie zijn voor alle betrokkenen verrassend. Werd in eerste instantie nog aangenomen dat de vroegere ingrepen beperkt waren tot hetgeen hiervoor is vermeld, nu ontstaat een geheel ander beeld.

Ongeveer 25% van het pijpwerk is door Flaes vernieuwd.

Het overige is in sterke mate omgebouwd en aangepast aan de klank-idealen van Flaes.

Zo hebben de Knipscheer-registers een wijdere mensuur gekregen doordat Flaes bij de meeste twee pijpen toevoegde en de overige een hele toon opschoof. In veel gevallen spreekt de originele Knipscheer-pijp C nu op de toets D.

Verder heeft Flaes het open pijpwerk vrijwel integraal voorzien van expressions en heeft hij alle onderlabia bol naar buiten gedrukt. In vrijwel alle nieuwe pijpwerk van Flaes is deze karakteristiek ook aangetroffen.

Door bovengenoemde ingrepen is de toonhoogte met ruim een halve toon verlaagd tot $a1 = 440$ Hz.

Na het vaststellen van al deze feiten wordt spoedig duidelijk dat "terugrestaureren" naar de oorspronkelijke toestand van Knipscheer niet meer zo vanzelfsprekend is.

Immers, een aantal belangrijke Flaes-registers zal dan opgeofferd moeten worden. Ook de klankgeving van Flaes zal ongedaan gemaakt moeten worden, met inbegrip van het herstellen van de bolgemaakte onderlabia. (Het gevonden papiertje van Flaes begint echt betekenis te krijgen!)

Na uitvoerig overleg tussen de orgelmaker, de adviseur en de orgeldeskundige van Monumentenzorg wordt met instemming van het Orgelkomitee als uitgangspunt voor de restauratie van het pijpwerk gekozen voor de Flaes-toestand.

Dat heeft ook als gevolg dat de Mixtuur-samenstelling van Flaes wordt gehandhaafd en dus niet wordt vergroot naar zes sterk.

Wel wordt het pas later verwijderde $3 \frac{1}{5}$ koor van de Cornet in passende stijl bijgemaakt.

De Vox Celeste van Leeftang uit 1942 wordt als markering in de tijd gehandhaafd. Deze stem wordt op de kantsleep geplaatst. Op deze manier kan de Octaaf 2 Vt zijn oorspronkelijke plaats op de lade terug krijgen.

Bij de restauratie zijn ongeveer 250 sterk geoxydeerde pijpvoeten geheel of gedeeltelijk vernieuwd. Het hele pijpwerk is hersteld en opgeknapt. Dit geldt in het bijzonder voor de vele beschadigde hoeden van de gedekte pijpen en loszittende baarden.

Na de herplaatsing van het pijpwerk is gezocht naar de juiste winddruk bij het gewenste Flaes-klankbeeld.

De winddruk was voor de restauratie 68 mm waterkolom. Vermoedelijk is de druk bij de plaatsing van het orgel in Strijen omlaag gebracht om het orgel minder te doen klinken. Proefondervindelijk is de winddruk nu op 82 mm gebracht. Het valt op dat de klanksterkte hierdoor nauwelijks is toegenomen. Wel is een veel grotere eenheid in het totale klank-ensemble ontstaan. Tevens hebben karakteristieke registers, zoals de Salicionaal en de tongwerken, een betere toonvorming gekregen.

De regeling van de windtoevoer naar de magazijnbalg is verbeterd. De regulateurs, die eigenlijk als schokbalgen fungeerden, zijn uitgeschakeld. Hierdoor is de orgelwind levendiger geworden.

Het Strijense Knipscheer-orgel anno 1996

Het resultaat van de restauratie is:

- een volledig hersteld Knipscheer-orgel,
- met een Flaes-klankbeeld,
- een vleugje romantiek van Leeftang uit de oorlogsjaren, en
- een kwaliteitsstempel van Reil.

De dispositie van het Knipscheer-orgel is nu als volgt:

Hoofdwerk	Bovenwerk	Pedaal
Bourdon 16 Vt	Prestant 8 Vt D	Subbas 16 Vt
Prestant 8 Vt	Holpyp 8 Vt	Octaaf 8 Vt
Roerfluit 8 Vt	Salicionaal 8 Vt	Fagot 16 Vt
Octaaf 4 Vt	Vox Celeste 8 Vt	
Quint 3 Vt	Prestant 4 Vt	Speelhulpen
Octaaf 2 Vt	Dwarsfluit 4 Vt	Koppel Klavier
Mixtuur 4 St B + D	Octaaf 2 Vt	Koppel Pedaal O.Kl.
Cornet 6 St D	Sexquialtra 2 St D	Koppel Pedaal B.Kl.
Trompet 8 Vt B + D	Dulciaan 8 Vt	Tremulant

Algemeen

Winddruk:	82 mm waterkolom
Toonhoogte:	a1 = 440 Hz
Temperatuur:	gelijkzwevend
Systeem:	mechanische sleepladen

De kosten van de 2-fasen restauratie bedragen ruim f 310.000,-.
Dit bedrag is inclusief adviseurskosten, schilderwerk en andere noodzakelijke werkzaamheden.

Op 21 september 1996 vindt de officiële overdracht en ingebruikneming plaats met een concert door Aart Bergwerff.

Hij zal ondermeer de Prelude in d van Eelke Mobach (één van de organisten uit de Amsterdamse periode) ten gehore brengen.

Bij deze gelegenheid zal wederom uit Psalm 95 gezongen worden.

Overzicht van Technische gegevens

Windvoorziening

Naast het orgel is een grote magazijnbalg geplaatst. Deze is in 1942 door Leeftang gemaakt en is deels van oud materiaal.

De windkanalen zijn opgebouwd uit oude kanaalstukken.

De kanalisering is bij het overplaatsen gewijzigd. Het horizontale kanaal met aftakkingen onder de laden van hoofdwerk en pedaal is origineel.

Windladen

Er zijn vier originele eiken sleepladen van Knipscheer. Ze zijn voorzien van inliggende voorslagen.

De pedaallade ligt centraal in het orgel en wordt geflankeerd door de C- en Cis-laden van het Hoofdwerk.

Boven de pedaallade ligt die van het bovenwerk.

De ventielen zijn van mahoniehout met geleidestiften aan de zijkant.

Mechaniek

Het registermechaniek en het speelmechaniek zijn grotendeels origineel. Alle wellenborden zijn verticaal opgesteld.

De nokken zijn ingevoerd, de houten welarmpjes niet.

De messing winkels bevinden zich in nieuwe eikenhouten winkelbalken.

Klaviatuur

De klaviatuur bevindt zich achter het orgel.

Tussen de klaviatuur en de windladen ligt binnen in de orgelkas een smalle stemgang.

De klavieromvang is C-f3; die van het pedaal C-d1.

De handklavieren zijn origineel. De met ebbenhouten belegde rechthoekige bakstukken en de eveneens ebbenhouten onderlijst zijn met stroken ivoor ingelegd.

Het eikenhouten voetklavier is nieuw gemaakt naar een origineel van Knipscheer.

De registerknoppen zijn van ebbenhout met naamplaatjes van porcelein. Ze bevinden zich aan weerszijden van de klavieren in dubbele rijen.

Die van het bovenwerk zijn aan de binnenzijde en die van het hoofdwerk zijn aan de buitenzijde geplaatst. De registerknoppen van pedaal en koppels zijn onderaan te vinden.

Pijpwerk (1299 stuks)

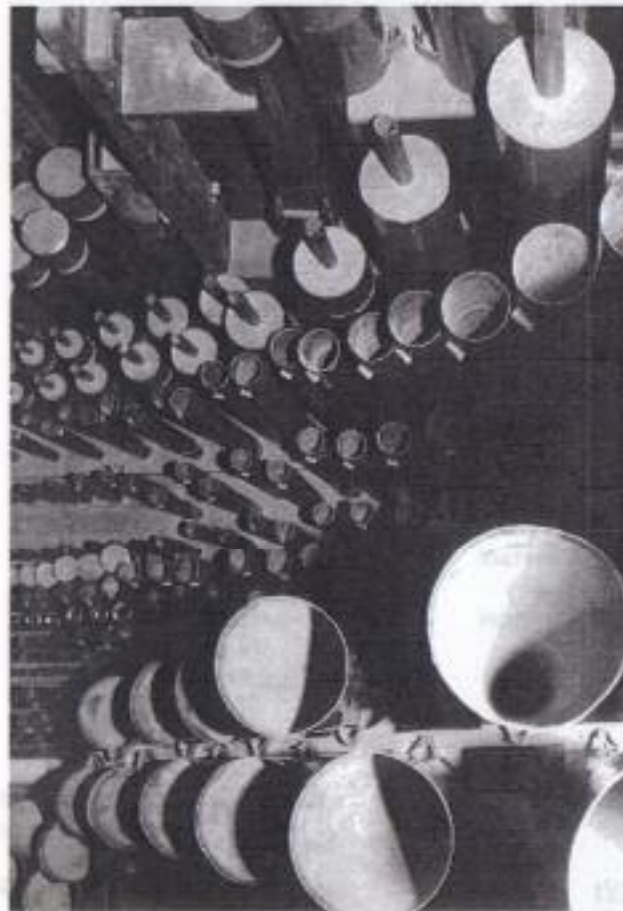
De tongwerken (Trompet, Dulciaan en Fagot) bezitten karakteristieke stevels van Flaes met messing banden ter versterking van de bovenzijde. Het eikenhouten pijpwerk van Knipscheer heeft ingezette mahoniehouten labia en mahoniehouten voorslagen.

Het tingehalte van het pijpwerk van Knipscheer is 21 %.

24 De frontpijpen zijn van Engels tin.

Onderstaande volgorde is die van de opstelling op de laden.

Hoofdwerk	(omvang C-f3)	
<u>Prestant 8 Vt</u>	metaal	Knipscheer: alles, behalve Flaes: C-H en fis1, g1
<i>C-f1 in front</i>		
<u>Bourdon 16 Vt</u>	eikenhout	Knipscheer: C-h Flaes: vanaf c1
	metaal	Flaes: alles
<u>Roerfluit 8 Vt</u>	metaal	Flaes: alles
<i>integraal roeren</i>		
<u>Octaaf 4 Vt</u>	metaal	Knipscheer: alles, behalve Flaes: c en cis
<u>Quint 3 Vt</u>	metaal	Knipscheer: alles, behalve Flaes: C en Cis
<u>Octaaf 2 Vt</u>	metaal	Knipscheer: alles, behalve Flaes: C en Cis

Cornet 6 St metaal 8 Vt Knipscheer: alles (gedekt)
 discant 4 Vt Knipscheer: alles, behalve
 op 16 Vt basis Flaes: c1 en cis1
 3 1/5 Vt Reil: alles (1996)
 2 2/3 Vt Knipscheer: alles, behalve
 Flaes: c1 en cis1
 2 Vt Knipscheer: alles, behalve
 Flaes: c1 en cis1
 1 3/5 Vt Knipscheer: alles, behalve
 Flaes: c1 en cis1

Mixtuur 4 St metaal Knipscheer: alles, behalve
 bas- en discant Flaes: ca. 54 pijpen
 discant op 16 Vt basis
 samenstelling van Flaes:

C				2'	1 1/3'	1'	2/3'
Fis			2 2/3'	2'	1 1/3'	1'	
fis		4'	2 2/3'	2'	1 1/3'		
fis1	5 1/3'	4'	2 2/3'	2'			

Trompet 8 Vt metaal Flaes: alles
 bas- en discant
 bekere volle lengte

Bovenwerk (omvang C-f3)

Salicionaal 8 Vt metaal Flaes: alles
 geheel doorlopend

Prestant 8 Vt metaal Knipscheer: alles, behalve
 discant Flaes: c2 en cis2

Holpyp 8 Vt eikenhout B Knipscheer: alles
 metaal D

Dwarsfluit 4 Vt eikenhout Knipscheer: C-h
 open metaal Flaes: vanaf c1

Prestant 4 Vt metaal Knipscheer: alles, behalve
 Flaes: C en Cis

Saxquialtra 2 St metaal 2 2/3 Vt Knipscheer: alles, behalve
 discant Flaes: c1 en cis1
 1 3/5 Vt Knipscheer: alles, behalve
 Flaes: c1 en cis1

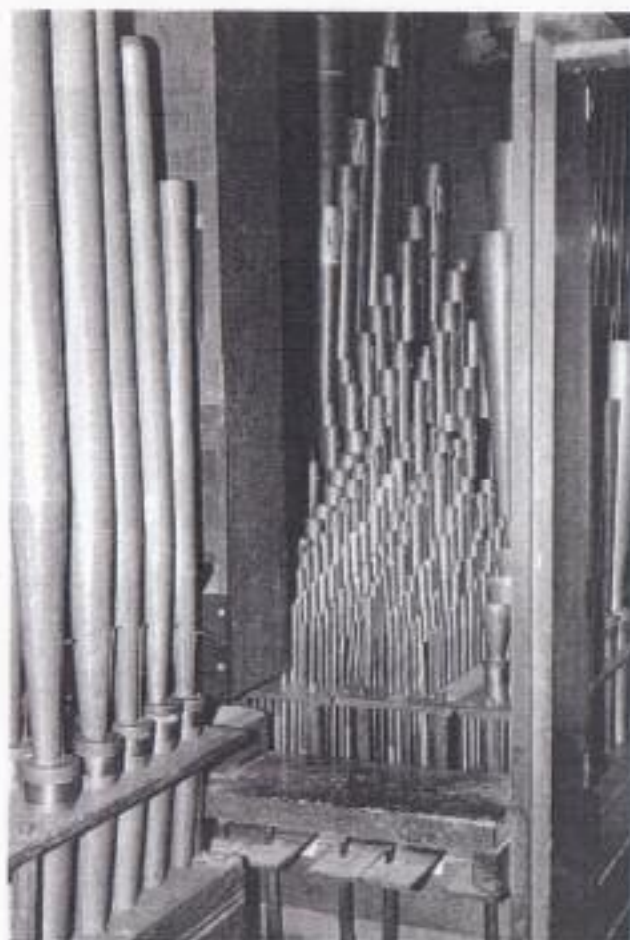
Octaaf 2 Vt metaal Knipscheer: alles, behalve
 Flaes: C en Cis

Dulciaan 8 Vt metaal Knipscheer: de bekere en de
 palmhouten kelen (basc)
 Flaes: het overige
 Leefflang: gemaakt in 1942

Vox Celeste 8Vt metaal
 discant (kantsleep)

Pedaal	(omvang C-d1)	
<u>Octaaf 8 Vt</u>	metaal	Knipscheer: alles
<i>C-fis in front</i>		
<u>Subbas 16 Vt</u>	eikenhout	Knipscheer: alles
<u>Fagot 16 Vt</u>	metaal	Knipscheer: bekens
		Flaes: stevels en koppen
		Leefflang: kelen (1956)
Speelhulpen	Algemeen	
Koppel Klavier	Winddruk:	82 mm waterkolom
Koppel Pedaal O.Kl.	Toonhoogte:	a1 = 440 Hz
Koppel Pedaal B.Kl.	Temperatuur:	gelijkzwevend
Tremulant	Systeem:	mechanische sleepladen

Bronvermelding

Klaas R. Bolt	1989	Geschiedenis en beschrijving van het orgel in de Geref. kerk te Strijen
C.B. van Driel		Persoonlijke aantekeningen "Historie van het Knipscheer-orgel"
F.D. Emous	1936	De Eilandskerk
J. Hoogvliet		Persoonlijke aantekeningen van de wederopbouw in 1941 en 1942
Gerard Leegwater	1993	De orgelmakers Knipscheer (doctoraalscriptie Rijksuniversiteit Utrecht)
Rudi van Straten	1996	Inventarisatie pijpwerk Geref. kerk Strijen (Monumentenzorg)
Richard Vervoorn	1994	De inwijding van het Eilandskerkorgel (de Mixtuur, sept. 1994)

Strijen, Gereformeerde Kerk (1892)

